

Tämä on rinnakkaistallenne. Sen viitetiedot saattavat erota alkuperäisestä /

This is a self-archived version of the original article. This version may differ from the original in pagination and typographic details.

Version: publisher's version

Käytä viittauksessa alkuperäistä lähdettä: /

To cite this article please use the original version:

Pulkka, Eeva-Kaisa 2022. Ennaltaehkäisy on paras ase tartuntatauteihin. Maatilan Pellervo : eläin (7), 16 - 18.

Ennaltaehkäisy on paras ase tartuntatauteihin

Suomessa tarttuvien tautien tilanne nautatiloilla on rauhallinen, mutta tautien mahdollisuus on syytä ottaa huomioon. Ennaltaehkäisy on taloudellisempaa ja tehokkaampaa kuin saneeraus.

TEKSTI **EEVA-KAISA PULKKA**

Suomessa on tarttuvien eläintautien osalta hyvä tilanne, eikä vastustettavia vaarallisia eläintauteja esiinny. Suomi on vapaa kaikista EU-tasolla vastustettavista A- ja B-luokkaan kuuluvista eläintauodeista.

Tartuntataudit jaetaan vastustettaviin, ilmoitettaviin, uusiin vakaviin eläintauteihin ja muihin tartuntatauteihin. Vastustettavia ovat esimerkiksi suu- ja sorkkatauti, pernarutto ja salmonella, ilmoitettavia puolestaan botulismi, pälvisilja ja *Mycoplasma bovis* ja uusia muutama vuosi sitten esiintynyt Schmollenberg-virus.

Tartuntatauti voi tulla tilalle esimerkiksi ostoeläimen mukana. Karanteeni ennen muun lauman joukkoon pääsyä on tarpeen.

KUVA: ILKKA VALKILA

Tarttuvan taudin hallinta on lievimmillään suojaamia ja tehostettuja pesuja, mutta pahimmillaan koko karjan lopetus.

paikka eläintautien leviämiseltä. Tautien ehkäisyyn voi aloittaa vähentämällä vierailijoita, eläinostoja, käyttämällä suoja- varusteita, panostamalla lastaustiloihin, yleiseen hygieniaan ja eläinten olosuhteisiin sekä vaatimalla ostoeläimiltä terveystodistuksen.

Torjunnalla kaikkien tautien riski ja tuotantotappiot pienenevät, tuottavuus paranee ja tautien hoitokustannuksissa syntyy säästöjä. Myös tautipurkausten todennäköisyys pienenee.

Osa tartuntataudeista on zoonooseja eli ne voivat tarttua naudasta ihmiseen ja toisinpäin. Näitä ovat muun muassa kryptosporidioosi, EHEC, pälvisilja, salmonella, listerioosi, *Staphylococcus aureus* ja *Streptococcus agalactiae* sekä harvinaisemmista valelehmärokko, naudan papulaarinen stomatiitti ja pernarutto. Osa näistä on vakavia raskaana olevalle naiselle ja syntymättömälle lapselle.

Meillä harvinaiset, paratuberkuloosi, tai tuntemattomat nautojen tarttuvat taudit, kuten naudan virusripulivirus ja nautojen herpesvirus, ovat maailmalla huomattavasti yleisempiä kuin Suomessa. Tämä on syytä huomioida erityisesti, jos

matkalla vierailee eläintiloilla. Matkan jälkeen kuuman saunan lauteille pitää kii- vetä matkatavaroineen, eikä eläintiloihin tule mennä 48 tunnin sisällä.

Salmonella on maailmalla hyvin paljon levinneempi paitsi eläintiloilla myös elin- tarvikkeissa. Jos matkan jälkeen on ripu- lia, on salmonellan mahdollisuus hyvä ottaa huomioon. Eläinperäisiä tuotteita ei pidä tuoda matkoilta Suomeen.

Vastaava varovaisuus eläintautien suh- teen on pidettävä mielessä myös kotimaan matkoilla, koulutuksissa ja muilla tila- vierailuilla.

Tunne taudit ja eristä sairaat

Tarttuvat taudit leviävät suoraan tai välilli- sestä. Tauti voi tulla tilalle eläinten, hyön- teisten, tilalla vierailevien ihmisten, auto- jen tai koneiden mukana. Tilan sisällä se voi levitä suoraan eläimestä toiseen tai lypsyn, rehun, lannan tai työvälaineiden kautta. Tuntemalla tarttuvan taudin luon- teen, sitä voi paremmin ehkäistä.

Tarttuvan taudin oireita voivat olla ripu- li, yskä, sierainlima, kyynelvuoto, ontumi- nen, luomiset, utaretulehdukset ja kuume. Jos samoja oireita on usealla eläimellä, ►

Elinkeinon tekemän työn ohella suo- malaisia karjatilajoja suojaavat syrjäinen sijainti, pitkä meriraja, kylmät olosuhteet, vähäinen eläinliikenne ja tehokas tuonti- valvonta. Navetat ovat kaukana toisistaan ja rakennukset pitävät kotieläimet erillään luonnoneläimistä.

Salmonellatapaukset ovat kansallisen vastustusohjelman ansiosta harvinaisia, tapaukset ovat yksittäisiä ja Suomessa seulotaan kaikki salmonellan serotyypit. Myös *Mycoplasma bovis* -tartuntojen tilan- ne on pysynyt rauhallisena.

Tarkkailua ja tautivastustusta tarvi- taan kuitenkin nykyisten tartuntatautien ehkäisyyn sekä estämään tautien leviämi- nen maailmalta. Vakavista eläintauodeista on ilmoitettava eläinlääkärille jo niitä epäiltäessä.

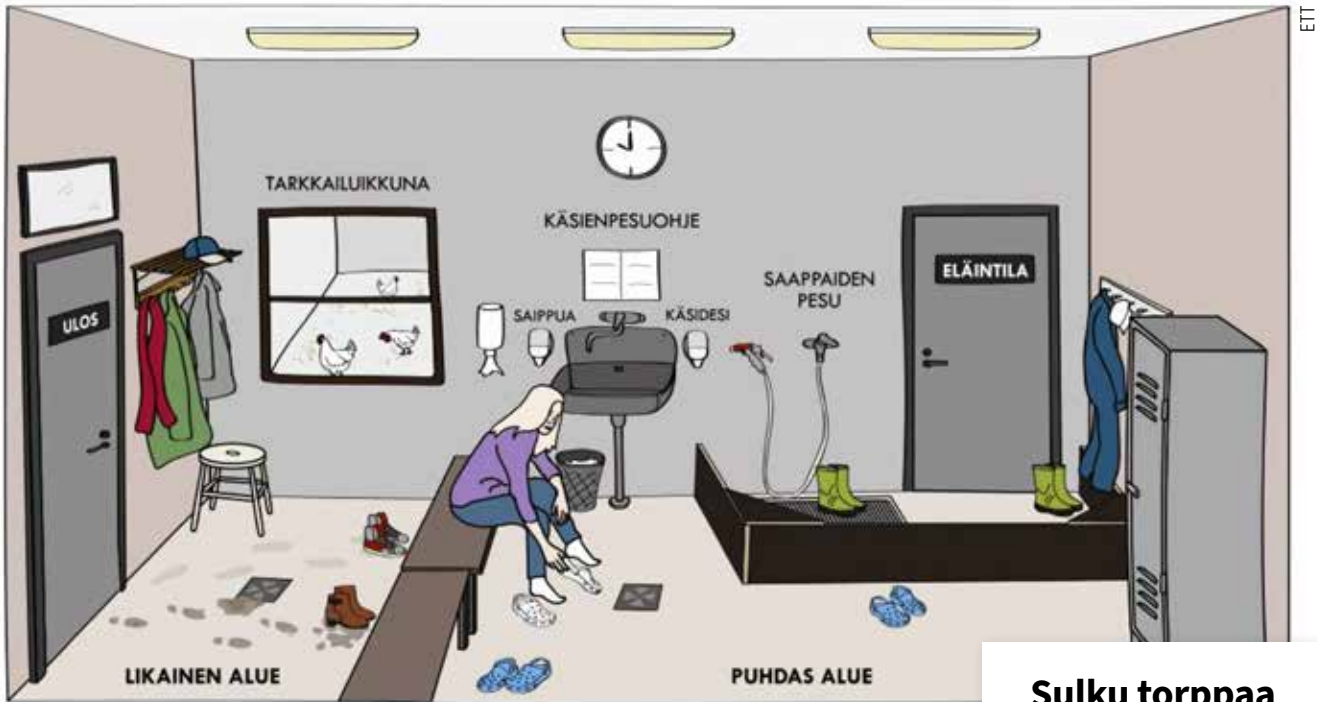
Tilakoon kasvu lisää liikennettä yksit- täisellä tilalla lisäten tautiriskiä ja teh- den sen hallinnasta haastavampaa. Tilo- jen harvenemisen myötä tartunnat eivät myöskään pysy enää alueellisina. Lisäksi ilmastonmuutos voi tuoda meille ennen tuntemattomia tauteja.

Hyvä seuranta ja rutiinit

Tarttuvan taudin hallinta on lievimmillään suojaamia ja tehostettuja pesuja, mutta pahimmillaan koko karjan lopetus. Ras- kainta on henkinen kuormitus, lisätyön ja taloudellisten tappioiden ohella.

Suomessa ei kuitenkaan ole kuloval- kean lailla leviäviä tauteja, joten perus- rutiinit, tarkkailu ja toimien tehostami- nen tarvittaessa riittävät. Tautivastustus ei siis välttämättä vaadi isoja investointeja. Kun tilan tautisuojauksesta tekee helpos- ti muistettavan ja toteutettavan rutiinin, ei työ lisäännä.

Lain mukaan pitopaikasta vastuus- aa olevan toimijan pitää suojata pito-

Tilalla voi olla tarttuva tauti myös ilman, että eläimet oireilevat.

se tarkoittaa valitettavan usein tarttuvaa tautia.

Toisaalta mitä varhaisemmassa vaiheessa tauti todetaan, sitä suurempi on todennäköisyys, ettei se ole levinnyt vielä laajasti. Tässä vaiheessa leviäminen on rajattavissa eristämällä sairastuneet mahdollisuuksien mukaan siten, etteivät ne ole kosketuksissa terveisiin.

Vasikoiden ryhmäkarsinassa sairastuneen voi eristää esimerkiksi irta-aidoilla tai -levyillä. Parsinavetassa sairastuneen voi siirtää rivin viimeiseksi päätyyn, jonne lanta kulkee, ja jättää viereen tyhjän paikan, jos mahdollista. Sairastunut lypsetään viimeisenä, ruokitaan erikseen, rehujätteet siivotaan pois navetasta ja hoidossa käytetään erillisiä välineitä.

Eläintilojen ja työvälineiden puhtaus, tilojen kuivuus, hyvä ilmanvaihto, stres-

sittömyys, lypsyhygieniat ja lypsylaitteiden oikea toimintakunto vähentävät tarttuvien tautien leviämistä. Ylitäyttö lisää merkittävästi tartuntatautien leviämistä ja sitä pitäisikin välttää viimeiseen asti.

Tilalla voi olla tarttuva tauti myös ilman, että eläimet oireilevat. Hyvät käytännöt tautisuojauksessa toimivat silloin taudinpurkauksen ehkäisijänä.

Tautisuojauksen suunnittelussa voi käyttää apuna kaikkien Nasevaan kuuluvien tilojen käytössä olevaa Biocheck-riskikartoitusta. ETT:n sivuilta puolestaan löytyy listaus varusteista, jotka tilalta olisi hyvä löytyä omasta takaa ehkäisemään välineiden tuomaa riskiä. ■

Artikkeli perustuu ELT Anri Timosen Euroopan sosiaalirahaston rahoittamassa ETKO-hankkeessa pitämään luentoon.

Sulku torppaa taudit ovele

- Toimiva tautisulku ehkäisee tehokkaasti tarttuvien tautien leviämistä tilan ulkopuolelta.
- Tautisulun voi järjestää yksinkertaisimmillaan penkillä, joka jakaa tilan likaiseen ja puhtaaseen puoleen. Likaiselle puolelle mennään ulkoa ja puhtaalle karjasuojan puolelta.
- Tautisulku on yleensä tuotantorakennuksen eteistilassa, mutta sen voi järjestää myös kauemmas auton parkkipaikalle. Jo kenkien ja haalarin vieminen autolle on parempi kuin ei mitään. Tautisulku on tarpeen myös emolehmätalalla.
- Useampi tilaliittymä mahdollistaa tilan sisäisen ja ulkoisen liikenteen pitämisen erillään. Erityisesti lanta- ja rehureittien ei tulisi risteytyä.
- Erilliset lastaustilat pitävät eläinauton kuljettajan poissa navetatiloista, eikä edes auton tarvitse tulla lähelle ovea. Navetan ovet laitetaan kiinni ennen kuin auton ovet avataan, jotta ilmatilat eivät kohtaa. Yksinkertainen ratkaisu on tehdä aita pyöröpaaleista ja laittaa lähtevät eläimet sinne odottamaan.